

School for Teachers
Училище за учители

ДУАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ – МИРАЖ ИЛИ РЕАЛНОСТ, РЕАЛНОСТ И ПЕРСПЕКТИВА

**Мария Георгиева,
Надежда Илиева, Петя Йорданова**
ПГГСД „Николай Хайтов“ – Варна

Резюме. Текстът съдържа практически опит на гимназията за въвеждане на дуалната форма на обучение в професионалното образование. Включва дейностите и резултатите от двата етапа на прилагане – експериментален и същински. Експерименталният обхваща периода от 2016 г. до 2018 г. Аprobацията е извършена с ученици от XI клас, специалност „Реставрация на стилни мебели и дограма“, съвместно с фирми от дървообработващата и мебелната индустрия. Същинският период започва през 2017 г. с включване на училището в Българо-швейцарския проект ДОМИНО („Дуално образование за модерните изисквания и нужди на обществото“) и продължава с ученици от специалност „Мебелно производство“.

Ключови думи: дуално образование; дуално обучение; реална работна среда; работа; партньори; производство на мебели; професия; специалност; договор; дървообработване; споразумение; работодател; квалификация; практически умения; договор за работа; преподавател; наставник; стипендия; компания; партньорство; работно място; месторабота

*„Едно е да ти се иска, друго е да можеш,
а пък трето и четвърто – да го направиш.“*

Николай Хайтов

Професионалната гимназия по горско стопанство и дървообработване „Николай Хайтов“ – Варна, става общинско училище от 1 август 2016 г. с влизането в сила на Закона за предучилищното и училищното образование. Професиите и специалностите, по които се обучават учениците в областта на мебелното производство и дървообработването, горското и ловното стопанство, парковото строителство и озеленяването, дават възможност да се приложи дуалното обучение (обучение чрез работа). През учебната 2016/2017 г. в първата група обучаеми са включени ученици по професия „Организатор в дървообработването и производство на мебели“, специалност „Мебелно про-

изводство“, навършили 16-годишна възраст, заявили писмено своето желание, със съгласието на родителите.

Нормативната база, която ни даде възможност за дуално обучение, са Законът за предучилищното и училищното образование, Законът за професионалното образование и обучение, Кодексът на труда, Наредба №1 от 08.09.2015 г. за условията и реда за провеждане на обучение чрез работа и Наредба №4 от 30.11.2015 г. за учебния план.

Между ПГГСД „Н. Хайтов“ – Варна, и фирми от бранша на дървообработващата и мебелната промишленост се сключиха споразумения за сътрудничество, уреждащи правата и задълженията на двете страни, както и броя на обучаваните лица, срока на обучението, осигуряването на материално-техническата база, учебната документация и обучаващите лица. Подборът на обучаваните се извърши съвместно от представители на работодателите и на обучаващата институция по разработени критерии. За целта беше проведено събеседване с учениците от страна на бизнеса и учители от гимназията. Критериите за подбор на обучаемите бяха: мотивация на ученика за учене и за придобиване на квалификация по професията; социални умения за работа в реална работна среда и готовност за работа в екип; дисциплинираност, инициативност и отговорност към поставените задачи; сръчност, практически умения, спазване на правилата за безопасност по време на практически занятия; отговорност и самоконтрол; стремеж за развитие и усъвършенстване. Работодателите сключиха с одобрените ученици трудов договор по чл. 230, ал. 1 от КТ. По време на дуалното обучение обучаемите получаваха възнаграждение в размер на 90% от минималната работна заплата.

Практическото обучение в реална работна среда се провеждаше във фирмите под ръководството на наставник, определен от работодателя. Връзката между работодателя, наставника, ученика и гимназията се осъществяваше от учител по практическо обучение. Той провеждаше ежедневен контрол върху изпълнение на обучителната програма и редовното водене и отчитане на изпълнените задачи, отразени в дневника на ученика.

Дуалното обучение в гимназията се осъществи с подкрепата на Община Варна. Тя осигури финансиране за 70% от разходите за това обучение. Фирмите, които ни повярваха и станаха наши партньори, са: „Ян Ди Стил“ ООД; „Кателиеви МК“ ООД; „Мела“ ООД; „Формика груп“ ООД; „Стилекс – Е“ ЕООД, „Формет – Дизайн“ ЕООД, а на по-късен етап и „Деспас“ ООД.

След първия етап на дуално обучение отзивите на работодателите бяха важни за нас.

Калин Бенчев – управител:

„Всички деца са добри, трябва да се намира доброто у тях. Изключително сме доволни – предварителният подбор на кадри не ни разочарова. За възрастта си са отговорни, с желание за работа, изпълнителни, прецизни“.

Михаил Кателиев – управител:

„Доволни сме от нашите възпитаници – дисциплинирани, изпълняват поставените им задачи. Обогатиха знанията си и усвоиха нови умения“.

Димо Петров – управител:

„Справят се с всички поставени задачи на различни работни места. Спазват работното време и трудовата дисциплина. Работата ще продължи със същото темпо и следващата година“.

За учебната 2017/2018 г. в гимназията бяха приети 48 ученици в дуална форма по специалността „Мебелно производство“. Сключиха се рамкови споразумения с десет фирми. Същата година получихме покана и се включихме в Българо-швейцарския проект ДОМИНО („Дуално образование за модерните изисквания и нужди на обществото“). Сключихме споразумение за съвместна дейност в рамките на проект „Швейцарска подкрепа за въвеждане принципите на дуалното обучение в българската образователна система“. Получихме бюджет от 70 570 лв., включващ финансови средства за стипендии на учениците, за работно облекло, застраховки, за партньорство и други. През 2019 г. получихме допълнително целево финансиране от 22 992 лв. за закупуване на ръчни и механизирани инструменти, необходими за практическото обучение. Учениците от XI клас, специалност „Мебелно производство“, включени в Проекта, от месец септември 2019 г. постъпиха да стажуват в базите на седем фирми, занимаващи се с дървообработване и мебелно производство в регион Варна. Обещаващи са резултатите на следващия випуск ученици, сега в X клас, които показват добри практически умения при усвояване на професията. Тези млади хора показват отговорност, желание за работа, екипност в действията. Проект ДОМИНО беше изключително полезен за стимулиране на професионалното образование в България, за утвърждаване на дуалното обучение, давайки възможност за сравняване на нашето ниво с други европейски образователни системи. Той ни подпомогна както финансово, така и с разработените указателни документи. Насочи погледа на работодателите към училището и изгради мост между образованието и бизнеса. Създаде една система в полза на икономиката. Чрез Проекта бяха преборени редица законови пречки.

Въпреки че Проектът приключва, в гимназията се зареждат випуски, обучаващи се в дуална форма – за учебната 2018/2019 г. една паралелка по специалност „Мебелно производство“, а за учебната 2019/2020 г. три паралелки: по специалностите „Мебелно производство“, „Оператор в производството на тапицирани изделия“ и „Парково строителство и озеленяване“. Целта е постепенно дуалната форма да се утвърди за всички професии и специалности, по които се обучават ученици в гимназията, при наличие на реална работна среда. Предимствата на дуалното обучение за нас са: качествено професионално обучение; перспектива за кариерен растеж;

информираност за дейността на фирмите от бранша в региона; мотивиращо възнаграждение за учениците (заплата); превенция за отпадане на ученици от училище; оставане на работа във фирмата; подготовка, гарантираща успех във ВУ.

Като всяка нова форма, отчитаме и трудности при реализирането. В една фирма учениците усвояват част от технологичния процес. Добре би било да сменят работните си места, но това е свързано с промяна или прекратяване на трудовия договор. Производствените бази на фирмите се намират извън града, което е свързано с транспорт на учениците. Спазването на трудовата дисциплина се оказва по-голям проблем за младите хора, отколкото усвояването на умения в работата и експедитивност в производството.

Поискахме да въведем дуалното обучение, защото бяхме сигурни в себе си, че можем, и го направихме, за което говорят резултатите.

DUAL TRAINING – MIRACLE OR REALITY. REALITIES AND PERSPECTIVES

Abstract. The article displays the practical experience of the vocational school in introducing dual form of education in the field of vocational education and training. It includes both activities and results of the two stages of its implementation - experimental and real. The study covers the period from 2016 to 2018. The approbation was carried out with students from 11th grade, studying “Restoration of Stylish Furniture and Joinery”, together with companies from the wood and furniture industries. The actual period began in 2017 when the school was included in the Bulgarian-Swiss project “DOMINO” (Dual Education for Modern Requirements and Needs of the Society) and continues up to now with students from the specialty “Furniture Manufacturing”.

Keywords: dual education; dual training; real working environment; work; partners; furniture production; profession; specialty; contract; woodworking; agreement; employer; qualification; practical skills; working contract; tutor; mentor; scholarship; company; partnership; working place; place of work

✉ **Eng. Mariya Georgieva**
Principal

Eng. Nadya Ilieva
Vice Principal

Eng. Petya Jordanova
Head Teacher

Vocational School of Forestry and Woodworking “Nikolay Haytov”
Varna, Bulgaria

E-mail: mgeorgieva1@abv.bg
nlilieva@abv.bg
jordanova_p@abv.bg